

1/2022

KNIŽNÍ ZNAČKA

ČASOPIS SPOLKU SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXLIBRIS

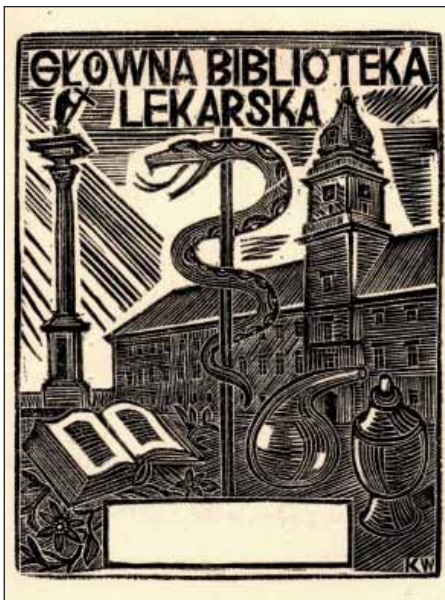

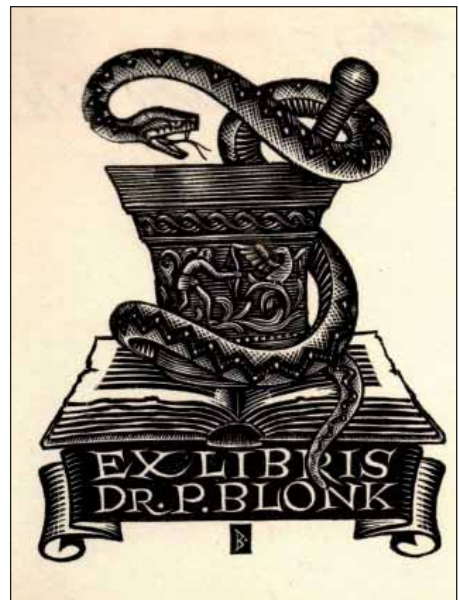
Antal Fery, X2

V. Vasine, X3, 1988

Kazimierz Wiszniewski, X2

Niko Bulder, X2

**MARIE MICHAELA ŠECHTLOVÁ
– PADESÁT LET S MEZZOTINTOU**

Kdo by ze sběratelů neznal táborskou grafičku, malíčku a ilustrátorku, autorku něžných a technicky dokonalých hlubotiskových novoročenek a knižních značek Marii M. Šechtlovou? Letos slaví významné jubileum; přijměme to jako příležitost zamyslet se nad jejím celoživotním dílem a specifickým přínosem pro vývoj moderní české grafiky. Po absolvování Střední odborné školy výtvarné pokračovala ve studiu na VŠUP

Marie M. Šechtlová, C7, 1985

v Praze (1971–1977) v ateliéru grafiky a ilustrace pod vedením prof. Zdeňka Sklenáře a jeho asistenta Jiřího Anderleho. Upozornila na sebe vitalitou a příkladnou pracovitostí. Při hledání vlastního výrazu se přiklonila ke staré grafické technice – mezzotintě. Snad ji k tomu vedlo okouzlení světly a stíny bromostříbrných fotografií, se kterými se denně setkávala ve fotoateliéru svých rodičů. Zaujala ji možnost rozehrát hru stínů

a světel, možnost uplatnit půltóny, docílit měkkosti výsledného výrazu až k iluzivní náladovosti. Mezzotinta je technicky a časově náročná grafická technika; patří mezi tzv. suché techniky. Max Švabinský ji používal v umělecké grafice pro zobrazení večerní a noční krajiny a pro ženské akty. Volil totiž vždy grafickou techniku vhodnou pro zvolený námět.

Marie M. Šechtlová, Orfeus a Eurydika, C7, 1986

V roce 1975 se M. M. Šechtlová stala členkou SSPE a vytvořila pak pro české i zahraniční sběratele několik set exlibris a novoročenek. Při jejich tvorbě používala jak mezzotintu, tak i lept, suchou jehlu, akvatintu, dřevoryt a často grafické techniky kombinovala. Vytvořila 12 grafických souborů exlibris. Její tvorba exlibris byla několikrát oceněna u nás i v zahraničí. Její první výstava ilustrací a grafiky se uskutečnila 6. 12. 1977 ve foyeru Domu dětské knihy Albatros v Praze. Následovaly autorské výstavy v Sobotce,

Opavě, Dačicích, Libáni, Písku, Trutnově, Praze (Galerie Vltavín), Ústí na Orlicí, Táboře a dalších místech.

Své grafické práce prodávala již od 70. let minulého století prostřednictvím Díla, podniku ČFVU, s dobrozdáním umělecké komise. O její tvorbu byl stoupající zájem, troufla si na grafické cykly, ale potíž byla v tom, že jí občas některé listy z těchto souborů komise nepustila do prodeje. Pracovala rovněž na knižních ilustracích. Její grafiky našly uplatnění i v bibliofilských tiscích. Po roce 1989 přibýly zakázky drobné grafiky od no-

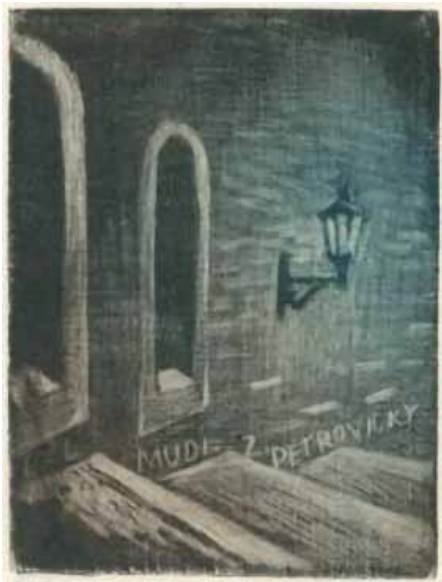
Marie M. Šechtlová, C7, 1991

vých podnikatelů (novoročenky firm) a exlibris pro zahraniční sběratele. Její stále propracovanější mezzotinty sklízely zasloužený úspěch na mezinárodních přehlídkách, grafiky mají neopakovatelnou snovou atmosféru, kde nechybí tajemství, hádanka, asociace představ a symbolické zkratky. Náměty čerpá z pří-

rody, z cest do zahraničí, z cirkusového prostředí a z architektury měst.

Velkým zadostiučiněním pro ni bylo, že její cyklus drobných grafik na motivy růžence v technice mezzotinty předal v roce 1989 kardinál F. Tomášek papeži Janu Pavlu II. u příležitosti svatořečení Anežky České.

V posledních letech se konaly následující výstavy M. M. Šechtlové: v roce 2017 v ga-

Marie M. Šechtlová, C7, 1987

lerii tábořského Divadla Oskara Nedbala, v roce 2018 v tábořské Galerii U Radnice (cyklus akvarelů Na cestách), v roce 2019 v Městské galerii U Zlatého slunce v Týně nad Vltavou – *Půl století s mezzotintou*. V letošním roce od 6. ledna do 28. února vystavila M. M. Šechtlová v hotelu Villa (Praha) soubor 23 grafik na téma *Divadlo života*; prodejní výstavu zahájil dr. K. Žižkovský za osobní účasti autorky.

Dobu koronaviru strávila umělkyně hledáním „ztraceného času“ a připravila

podklady pro svoji monografii, kde bude na 400 reprodukcí grafik, litografií a obrazů. Sestavil ji a úvodním slovem opatřil historik umění Ivo Binder.

V úterý 15. 2. 2022 byla v gotickém sále Husitského muzea v Táboře zahájena souborná výstava 150 prací u příležitosti životního jubilea M. M. Šechtlové za

včetně ilustrací dětských knih a bibliofilských tisků s grafickými přílohami.

Do dalších let přeji naší milé Marii Michaelle Šechtlové pevné zdraví a neutuchající tvůrčí elán!

Jiří Ort

Marie M. Šechtlová, C7, Kouzelná flétna, 1988

účasti 170 gratulantů včetně tábořského starosty Štěpána Pavlíka. O slavnostní ráz se postaral hrou na varhany Štěpán Sova svojí variací na husitský chorál. Kouzelný svět grafik, kreseb, maleb a inovativních soutisků a slepotisků bude vystaven do 8. května 2022. Vystaveny jsou nejnovější koláže na téma *Alenka v říši divů*, oblíbené lepty a mezzotinty, cykly velkých grafických listů a nechybí ani starší malířská tvorba parafrázující Mistra Theodorika či obrazy z cyklu věnovaného stromům. Součástí výstavy jsou kresby a ilustrace knih, jež jsou vystaveny ve vitrínách

Výběr z literatury:

HLINOVSKÝ, J. *Marie Michaela Šechtlová. *17. 3. 1952 Praha. Soupis exlibris*. Praha, SSPE, 2004.

KUDRNA, M. *Marie Michaela Šechtlová*. Knižní značka 3/2007.

ORT, J. *Marie Michaela Šechtlová – letošní jubilantka*. Knižní značka 1/2017.

SASSMANN, A. *Marie Michaela Šechtlová*. List Slovníku tvůrců exlibris. Praha, SSPE, 2018.

ŠECHTLVÁ, M. M. *Grafika v pohybu, aneb Pierot*.

SASSMANN, Alois. *Rozhovor s Marií Šechtlovou. Sborník pro exlibris a drobnou grafiku*. Praha, SSPE, 2021.

GRAFIK PETR PALMA ODPOVÍDÁ NA OTÁZKY

Měl jste rád výtvarné věci již od dětství, anebo to byla pozdější láska?

Na cestu za výtvarnými věcmi mě vlastně uvedl můj táta. Ač sám nebyl nijak závrtný kreslíř, tak alespoň hodně fotografoval, hlavně rodinu, ale i krajiny, které navštívil při svých turistických výletech. Takže jsem po něm zdědil lásku k fotografování, která mě životem provází dodnes.

No a jelikož jsem vyrůstal v Hluboké nad Vltavou, měli jsme Alšovu jihočeskou galerii přímo před nosem. A tak mě tam otec brávil na výstavy a později také na různé pořady o umění a v létě na koncerty.

Tady musím vzpomenout na úžasné akce s názvem Rozhovory s umělci, které tam

pořádal tátův kamarád Otakar Bílek, kterého po osmašedesátém vyhodili z Českého rozhlasu a našťastí se uchytil v Alšově jihočeské galerii. Jeho zásluhou jsem po-

Petr Palma, vlastní foto v ateliéru v Hluboké nad Vltavou, 2021

znal moderní umění, které dokázal skvěle přiblížit divákům a doprovázet promítáním a hudbou. Po skončení pořadu jsem si pak zpravidla odskočil prohlédnout expozici gotiky a holandského umění. Takže vjemů se mi dostávalo vrchovatě.

Kdy jste Vy (a okolí) poprvé zpozorovali(i), že Vás baví kreslit?

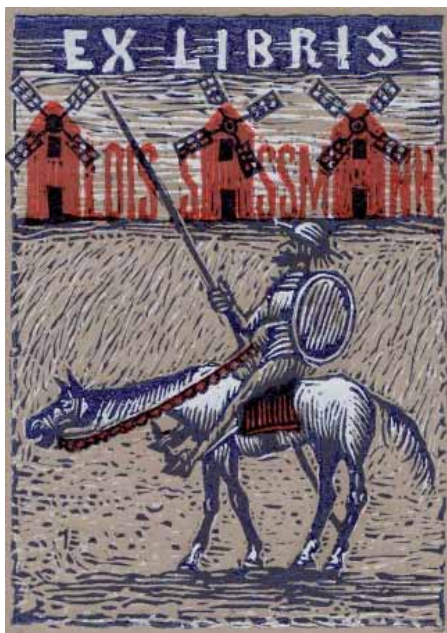
Od dětství jsem rád kreslil. Většinou se jednalo o hodně krvavé bitevní scény, ale také jsem kreslil zvířata a později (asi pod vlivem těch Holanďanů) taky lodě a různé námořní výjevy. Mimo to jsem maloval temperami kopie různých starých portrétů podle knížek o renesanci a baroku.

K svátku, narozeninám a k Vánocům jsem dostával knížky z americké edice Dolphin Art Books, které byly k máni v cizojazyčné literatuře na budějovickém náměstí a pojednávaly skoro výhradně o malířích všech dob a stylů. Co kniha, to jeden malíř. Nevýhodou byl poněkud malý formát a dost

pochybná barevnost reprodukcí. Což bych ale raději neposuzoval, jelikož mám úředně potvrzený snížený barvocit.

Kdo Vám na cestě za výtvarným uměním pomáhal? Rodiče, učitel?

Rodiče mě, pravda, podporovali jednak materiálně, ale taky, jak už jsem uvedl, mi umožňovali návštěvy různých kulturních akcí. Také mě zapsali do LŠU v Českých Budějovicích a tam se mě postupně ujali pánové prof. Kubeš a akad. malíř Milan

Petr Palma, X3/3, 2019

Peterka. Místo, abych se tam naučil slušně kreslit, všechno se zvrto a já tam vlastně nedopatřením zahájil svou grafickou dráhu. Ještě před nástupem do téhle školy jsem totiž škrábal jehlou do hliníkových destiček všelijaké obrázky. Když jsem pak ty destičky ukázal panu Peterkovi, zručně do nich zatřel barvu a vytiskl mi na satínýrce mou první suchou jehlu. Když jsem ten zázrak spatřil, málem jsem omdlel.

A tak po jediném zátiší, které jsem tam provedl, myslím, uhlem, jsem se začal věnovat suché jehle a později linorytu. A oni, jelikož tam nikoho v mé věkové kategorii, kdo by se věnoval grafice neměli, začali si mě hýčkat a obesílat mými pracemi různé soutěže.

Který výtvarník Vás v mládí nejvíce zaujal?

Jak už jsem uvedl, hodně se mi líbili holandské staří mistři, zejména Frans Hals. To bylo v mém temperovém období. Když jsem si začal s grafikou, dostal se mi do

bert Lubalin, Petr Solpera, Otakar Karlas, František Štorm. V užití grafice jsem měl možnost pár let pozorovat poměrně zblízka práci Radomíra Postla, ten mě v době, kdy jsem se živil jako tiskárenský grafik, hodně ovlivnil. Za grafika, který bravurně zvládá grafické techniky a zároveň vytváří neskutečně vtípná díla, považuju Jiřího Slívu. Ten mě dokáže zlomit v pase, kdykoli je někde k vidění některé z jeho děl.

Mezi linorytci mám vzorů spoustu, to by vydalo na samostatnou kapitolu. Jako

Petr Palma, X3/3, 2017

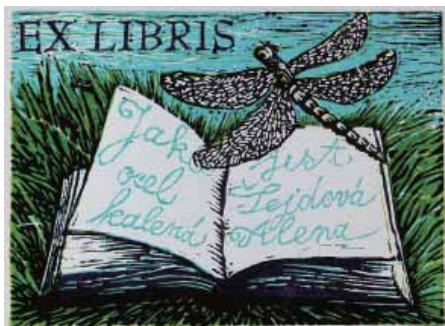
ruky výstavní katalog Jiřího Švengsbíra a jeho rané grafiky mi nějaký čas sloužily jako vzor. Fascinovala mě jeho dokonale pevná linka, kterou vedl v kovové desce.

Později jsem objevil Viktora Strettiho, Jana Rambouska, Cyrila Boudu, Adolfa Borna a další.

Hodně zásadní vliv měla návštěva výstavy leptů Jindřicha Pilečka v pražské Galerii Platýz, ten mě uvádí v úžas dodnes. A vlastně u mě vyvolal touhu věnovat se hlubotiskovým technikám. Ale že jsem Josefa Váchala, modlu mnoha grafiků, objevil až později, to považuju za velkou ostudu.

Máte nějaký vzor?

Mám různé vzory v různých disciplínách. Třeba v oboru práce s písmem jsou to Her-

Petr Palma, X3/3, 2018

vzor pracovitosti ovšem mezi nimi vede Pavel Piekar. Když mi občas nahlásí souhrn realizovaných grafik za uplynulý týden, mám vždycky chuť obrátit rydlo proti sobě a jednou provždy to skončit. Jeho zásluhou jsem se dostal na své první linorytové sympozium v Klenové, kde jsem poznal kolegy a kolegyně, se kterými se rád potkávám dodnes a od kterých jsem tehdy ledacos odkoukal.

Kudy vedla Vaše profesní cesta?

Naši chtěli, abych se vyučil nějakému slušnému řemeslu, v té době jsem byl ale nezájmový pro přijetí na střední školu. Můj táta totiž veřejně nesouhlasil s okupací v osmašedesátém a stín tohoto zločinu tím pádem dopadl i na mě. V úvahu tedy připadaly učební obory pozlacořez, pasíř

a litograf. V Jihočeských tiskárnách měli ale volno už jen v oboru ruční sazeč, a tak jsem se vyučil tam.

Typograf bylo hodně elitní řemeslo, jenomže v té době už nastupovala fotosazba, a tak jsem se dočkal toho, jak likvido-

Petr Palma, X3/2, 2020

vali sazárnu a tuny oloveného písma se odvážely do šrotu. Takže se ukázalo, že v tomto oboru díru do světa už neudělám. Naštěstí jsem ale udělal rozdílovky na Střední průmyslovou školu grafickou v Hellichově ulici v Praze a ředitel Ing. Alois Tomasy, který nebyl žádný poseroutka, mě, navzdory minulosti mého otce, přijal na obor grafická úprava tiskovin. Tam jsem prožil tři krásné roky, i když jsem se tam s výukou grafických technik ani vzdáleně nepotkal. Když jsem v roce 1979 absolvoval, nastoupil jsem zpět do Jihočeských tiskáren, ale na úřednické místo do odbytu. V září pro změnu do Sušice na vojnu, ale

nebyly to ztracené dva roky. Půl roku jsem byl ve funkci fotografa a rok a půl ve vojenské tiskárně, takže obor jsem neopustil. Po vojně zase odbytové oddělení, pak tiskárenský návrhář, potom trístních několik let soukromého podnikání v témže oboru a nakonec práce v reklamní agentuře.

Svůj humorný styl jste hledal, anebo to tak bylo od počátku?

Slyšel jsem už vícekrát názor, že moje grafiky fungují na diváka zároveň se svým názvem. Někdy k hotovému tisku hledám příhodný název, jindy zase mě napadne nejdřív název a pak k němu v potu tváře vytvářím kresbu a následně tisk. A řekl bych, když se tak podívám zpátky na své věci, že se to utvářelo postupně.

Jste spíše optimista, nebo pesimista?

Pesimista. Hodně jsem se v tom zabydlel a v poslední době mě to už docela štve. Jenomže zkuste se v pětadesáti transformovat na optimistu!

Petr Palma, X3/4, 2019

Tisknete své grafické listy sám?

Ano, protože nejsem tak zámožný, abych si mohl dovolit tiskaře. Jsem na tisk docela dobře vybaven, i když, přiznám se, výsledky tomu moc neodpovídají. Zajímalo by mě, jak by vypadal výsledek, kdyby se tisku ujal zkušený tiskař a provedl ho dejme tomu na stroji s automatickým roztěrem a navalováním barvy.

Jak vidíte tvorbu exlibris v budoucnosti? Bude vedena těmi starými osvědčenými stezkami grafických technik, anebo převáží digitální technika?

Na těch několika výstavách, které jsem měl možnost navštívit, jsem viděl naprosto úchvatná exlibris vytvořená digitálně

Petr Palma, X3/2, 2016

a naproti tomu úplně blbě, se kterými se autor dost natrápil klasickou technikou. A samozřejmě to platí i naopak. Moje původní navrženosť na digitální grafiku už dávno ustoupila. Ať si každý dělá, jak umí a v jaké technice se cítí dobře.

Vyhrál jste Chrudim 2017, v jiných soutěžích jste také úspěšný. Máte ještě nějakou metu?

Ano, jednou jsem dostal Grand Prix, hned prvně nějakou vedlejší cenu a naposledy Cenu za zásluhy o české ex libris. Jiné soutěže jsem nezkusil, a tak to asi zůstane i do budoucna. Nejsem ani trochu soutěživý člověk.

Je nějaký okruh lidí, kteří se zajímají o Vaši tvorbu, nebo dokonce Vaše grafiky sbírají?

Pro několik lidí jsem zrealizoval exlibris, protože si je u mě objednali. Převážnou část exlibris jsem ale vytvořil pro známé a přátele jen tak pro radost a kvůli momentu překvapení. Občas někdo projeví zájem o nějakou větší grafiku. Lidí, kteří si ode mě něco koupili opakovaně, je jen pár. On totiž můj druh humoru každému sedět nemusí a já to vlastně docela chápu.

Otázky kladl Alois Sassmann

Petr Palma, grafik a typograf, se narodil 31. 1. 1967 v Českých Budějovicích. Je absolventem Střední průmyslové školy grafické v Praze (Hellichova ulice). Členem SČUG Hollar je od r. 2018. Vytváří humorně laděné novoročenky a exlibris v technice barevného či černého linorytu a dřevořezu. Bydlí v Českých Budějovicích, Krčínova 26, a jeho e-mailová adresa je

petrpalma1@gmail.com

Pozor na možnou záměnu osob! Jeho jménem je malíř, ilustrátor a grafik Petr Palma, žijící v Kaznějově.

CESTOVATEL MIROSLAV ZIKMUND A JEHO EXLIBRIS

V prosinci loňského roku jsme se dozvěděli, že ve věku 102 let zemřel cestovatel, spisovatel, rodopisec a nesmírně moudrý člověk Ing. Miroslav Zikmund (*14. 2. 1919 Plzeň, †1. 12. 2021 Praha). S ním i s jeho přítelem a kolegou Ing. Jiřím Hanzelkou jsem se poprvé seznámil skrze jejich třídílný cestopis *Afrika snů a skutečnosti* z knihovny mého otce, který byl jejich velkým obdivovatelem.

Osobně jsem se s panem Miroslavem Zikmundem setkal až po mnoha letech, když jsme v roce 2010 s Českou televizí

natáčeli třídílný cyklus *Hledáme své předky*. Seznámil jsem se tak s další, již ne tolik známou činností tohoto plzeňského rodáka, a sice s jeho zhotovováním rodopisů. Když totiž komunisté oba, Zikmunda i Hanzelku, „odepsali“, když jejich knihy byly vyřazovány z knihoven, filmy se nesměly promítat, jejich jména měla být zapomenuta a oni nesměli cestovat, rozhodl se M. Zikmund, že když nemůže cestovat po světě, že se po vzoru Čechova pana Broučka vypraví na cesty do mi-

František Přikryl, P2, cca 1965

nulých staletí a bude pátrat v minulosti svého rodu. A to se mu podařilo, dokonce zorganizoval i rodinné srazy a vymyslel velmi přehledný systém zpracování dat o předcích, který však nemohl být tehdy publikován. A tak jsme se spolu nakonec setkali před televizními kamerami, sdělující své poznatky z genealogie televizním divákům.

Naposledy jsem s ním hovořil telefonicky v roce 2019. V roce stých Zikmundových narozenin jsme si s mým bratrance Jirkou Hlinovským nechali zhotovit exlibris s motivy z jeho cestování s kolegou Hanzelkou. Moje exlibris s tatrovkou v Nubijské poušti, kde málem zahynuli,

Petr Ptáček, L1, 2019

vytvořil Petr Ptáček, Jirkovi v koláži z různých motivů Günter Hujber. A protože náš starokatolický biskup PhDr. Pavel Stránský je také Zlíňan a s panem Zikmundem se znal, poslali jsme mu naše obě exlibris jeho prostřednictvím. Pan Zikmund měl z exlibris obrovskou radost a rozhodl se, že nám jako poděkování věnuje svá exlibris. A opravdu, když mu to zdravotní stav dovolil, vypravil se z domu své partnerky nahoru do své vily, kde exlibris vyhledal, a po panu biskupovi nám je poslal. To jsme s Jirkou měli radost zase my! Zajímalo mě, kdo mu tyto tři knižní značky vytvořil, a tak jsem

panu Zikmundovi zavola. Prozradil mi, že jejich autorem byl akademický malíř František Příkryl (1905–1979), ilustrátor jejich cestopisných knih. Jejich kresby vytvořil podle námětů z fotografií, které mu poskytl. Exlibris byla pak rozmnožena technikou autotypie. Pan Zikmund tato exlibris skutečně používal, vlepoval je do všech svých knih. Ale nejen to! Jak mi prozradila paní Libuše Štědrá, spoluautorka výše jmenované televizní rodopisné trilogie, s humorem sobě vlastním je M. Zikmund střídavě lepil každý rok na lahve s jím čerstvě vypálenou slivovicí, jejíž štampřli si dopřál každé ráno. Netušil jsem, že o těchto exlibris již psal pan Ing. M. Humplík v Knižní značce 3/2009, poněvadž jsem se členem SSPE stal teprve roku 2015; upozornil mě na to až redaktor Knižní značky po předání článku k tisku. Domnívám se, že můj článek přináší další zajímavé informace. Odkaz pana Miroslava Zikmunda a jeho druha Jiřího Hanzelky bude v našich srdcích žít i nadále.

Alois Sassmann

K VÝROČÍ ÚMRTÍ PROFESORA MAXE ŠVABINSKÉHO

Letos uplynulo šedesát let od smrti Maxe Švabinského (17. 9. 1873 Kroměříž – 10. 2. 1962 Praha). Jeho dílo bylo a je vysoce ceněno, národem milováno (na poslední jeho souborné výstavě v Praze ve Valdštejnské jízdárně nebylo k hnutí), ale rovněž mnoha lidmi neprávem kritizováno. O jeho životě a tvorbě hodně napoví vzpomínkové knihy, např. jeho první ženy Ely (*Vzpomínky z mládí*, 1960) či adoptivní dcery Zuzany (*Světla paměti*, 2002, 2012). O jeho vztahu ke grafice se dozvíme z knihy J. Kaušitze: *Se Švabinským o gra-*

fice (1959); dr. Kaušitz byl Zuzaniným manželem. Bibliografie M. Švabinského je neobyčejně bohatá, snad největší z bibliografií českých umělců (585 záznamů v celostátním českém katalogu).

M. Švabinský byl zakladatelem grafické speciálky při Akademii výtvarných umění v Praze, kde vychoval generaci moderních českých grafiků. Měl rozhodující slovo při akvizicích pro pražskou

Max Švabinský, L1, 1961

Moderní galerii, např. nepřijal žádnou Váchalovu práci, to mu Váchal nikdy nezapomněl. Neslevoval ze svého názoru na uměleckou tvorbu. M. Švabinský byl vynikajícím portrétistou, vždy se snažil v portrétu vystihnout povahu portrétovaného; řada portrétů byla pak reprodukována pro poštovní známky rytcem J. Schmidtem (umělci dlouhodobě spolupracovali).

Na přelomu loňského a letošního roku se konala výstava obrazů a grafik M. Švabinského s názvem Z kroměřížských parků do chodovské zahrady v Chodovské tvrzi v Praze. Dílo a život M. Švabinského si můžeme připomenout hned na několika místech v České republice: ve zrekonstruované Chaloupce Maxe Švabinského v Kozlově u České Třebové, v Pamětní síni Maxe Švabinského v Kroměříži s překrásnou expozicí obrazů a grafik a v zámku v Dačicích na stálé výstavě jeho grafik. Národní galerie Praha vystavuje ve Vele-

Max Švabinský, L1, 1959

tržním paláci čtyři olejomalby M. Švabinského: *Splynutí duší*, *Chudý kraj*, *V zemi míru* a *Žlutý slunečník*. Samozřejmě nelze opomenout vitráže tří oken a mozaiku v chrámu sv. Víta v Praze; lunetové mozaiky, které měly zdobit Národní divadlo, najdeme na zdech bývalého kláštera v Kroměříži u hotelu Octárna a mozaiky k uctění našich národních hrdinů na

vnitřních stěnách Národního památníku na Vítkově.

V běžném životě provázely občany I. a II. Československé republiky a protektorátu Čechy a Morava jeho překrásné bankovky. Samostatnou kapitolou z jeho tvorby jsou poštovní známky jak s portrétními, tak s přírodními náměty. Přírodu miluj vždy a všude, bylo heslem tohoto umělce. Svoji lásku k přírodě, zejména k motýlům, pak přenášel do své umělecké tvorby. Považoval se za prostého dělníka, a svým dílem se stal nesmrtelným.

Je známo, že se M. Švabinský tvorbě exlibris věnoval pouze výjimečně. Dočteme se o tom v předmluvě L. Páleníčka k soupisu exlibris M. Švabinského (SSPE 1982). Při jejich tvorbě používal kresbu na papír (zinkografické a autotypické reprodukce) a na litografický kámen (litografie).

Novoročenky tvořil M. Švabinský rovněž velmi zřídka, jejich seznam uvádí dr. S. Vencel ve své knize *České grafické novoročenky* (2012); je jich celkem třicet. Pravidelně vytvářel litografická poděkování za přání k narozeninám (poslední k 88.), ta rozesílala jeho dcera Zuzana.

Jan Langhammer

SOUPISY GRAFICKÉHO DÍLA:

PÁLENÍČEK, L. Max Švabinský. Grafické dílo – soupis, Praha, Národní galerie, 1976.

PÁLENÍČEK, L. Exlibris Maxe Švabinského. Praha, SSPE, 1982.

Dovolte mi, abych připojil zajímavý dopis: *V Praze 17. října 1943*

Vážený pane,
píšete mi laskavě, že nyní už máte zájem na grafických listech, že jste se dal poučit. Domnívám se, že za čtyři týdny od návště-

vy u mne, kde jste grafické listy si nepřál, nemohl jste získat porozumění a je to pouhé nucení se do něčeho, co Vám naprosto je cizí. Radím Vám, sbírejte olejové obrázky. Každý má sbírat to, co mu dělá potěšení. Chápání a láska k černým věcem má zapotřebí jistou nauku, vědění, co je dřevoryt, suchá jehla, lept atd., a to je ve Vašem případě zbytečné. Moje řádky jsou myšleny velmi dobře. Grafické listy, které jsem Vám

Max Švabinský, L2/2, 1944

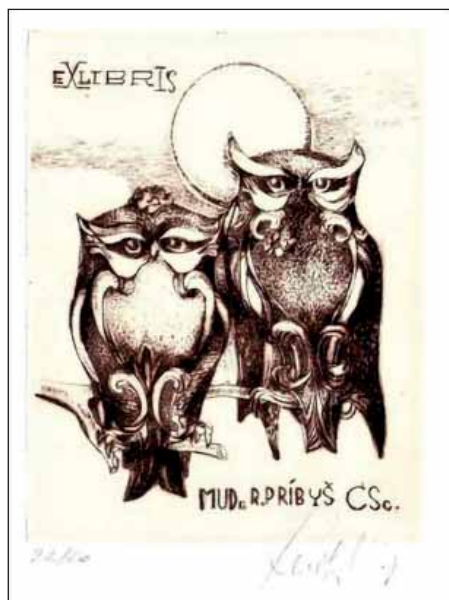
ukazoval, už nemám a do dohledné doby mám kresby i listy předem zadány. Jsem Vám ale dlužen za zaslání vína, prosím, raďte mi laskavě oznámiti, jaký obnos Vám mám zaslati, a učiním tak ihned. Srdečně Vám děkuji, že jste mi víno obstaral, nyní už ho nepotřebuji. Děkuji Vám.
V dokonalé úctě starý M. Švabinský

Dopis M. Švabinského byl adresován Miloslavu Blažkovi (1906–1988), obchodníku v Radnicích a sběrateli obrazů. Za vál-

ky často směňovali výtvarní umělci svá díla za potraviny a textil. Při limitovaném přidělovém systému ztrácely peníze svoji kupní hodnotu, nahrazoval je směnný obchod.

SBÍRKA EXLIBRIS MUDr. PRÍBYŠE S LÉKAŘSKÝMI MOTIVY

My starší sběratelé si dobře pamatujeme na pana dr. Příbyše (1936–2013), který nám na sjezdech a výměnných akcích nabízel svá exlibris k výměně a víme, že jeho „materiál“ k výměně byl neuvěřitelně obsáhlý. Pan dr. Příbyš totiž milo-

Miloslav Lhotský, C4, 1999

val drobnou grafiku a dá se říci, že sbíral všechno. Z dob, kdy sám tvořil linoryty měl řadu přátel – mezi amatérskými grafiky, a tak, když jsme odcházeli od jeho stolu, byli jsme vždy obdarováni množstvím exlibris od pro nás neznámých

autorů. Byl to univerzální sběratel knižních značek – sbíral staré autory, současné autory, zahraniční autory (zvláště japonská exlibris) a pak sovy, sovy a zase sovy.

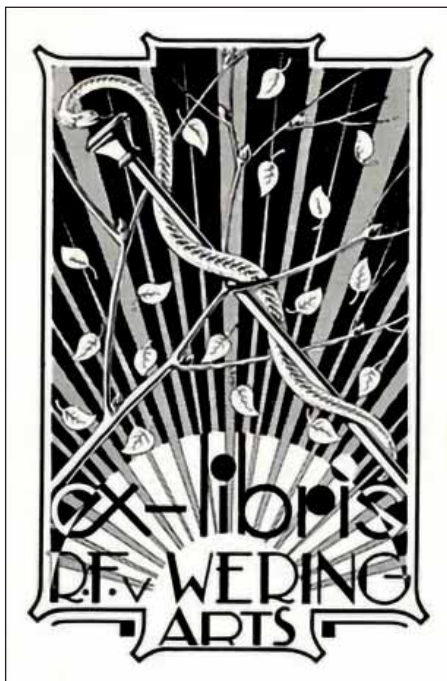

Evert Musch, L1, 1941

Svou zálibu si ale nenechával pro sebe; po nuceném normalizačním odchodu z Lékařské fakulty UK v Hradci Králové pracoval jako obvodní lékař v okolí Hradce Králové. V té době jeho vášeň pro sbírání exlibris vrcholila, a tak se o ni dělil se svými pacienty – sestavoval ze svých sbírek malé výstavy v čekárnách, na nichž se pacienti dozvídali – často poprvé, co to je exlibris a jak může vypadat. Mám to štěstí, že se mohu v části jeho obsáhlé sbírky probírat a objevil jsem v ní dvě kompletní výstavy s lékařskými exlibris,

kteřá jako lékař preferoval. Neváhal jsem a zapůjčil jsem je kolegyni sběratelce, aby se na ně podívala analytickým pohledem a napsala o nich pár řádek pro kolegy sběratele:

V rozsáhlé sbírce dr. Příbyše nemohla chybět exlibris vztahující se k jeho povolání, která vyměňoval se svými přáteli, převážně též lékaři, kteří žili v Evropě, zejména v její východní části. Jména tvůrců těchto exlibris nejsou až na výjimky příliš známá. Knižní značky jsou provedeny dřevorytem, linorytem, zinkografií, offsetem, méně leptem. Náměty lékařských

A. J. Scherpenhuysen, P1, 1935

exlibris z Příbyšovy sbírky jsou zajímavé a vystihují lékařské povolání z mnoha hledisek.

Z historických námětů nemůže chybět odkaz na řeckého lékaře Asklépia (Esku-

lapa) a jeho dceru Hygieiu. Asklépios je vždy zobrazován s hůlkou ovinutou hadem, původně snad červem. Hůlka prý sloužila starověkým lékařům k odstraňo-

Hedwig Pauwels, C3, 1981

vání cizopasníků z kůže. Had se později stal obecnějším symbolem nemocí. Hygieia je zobrazována s kalichem rovněž ovinutým hadem, zde je symbolem léčení.

Oba symboly jsou na exlibris zobrazovány i samostatně, často velmi umně a zajímavě. Velmi pěkný dřevoryt vyryl známý polský grafik K. Wiszniewski, neobvyklá je stylizace námětu v linorytu Čecha R. Landera. Zajímavě působí značka od A. J. Scherpenhuysena, kde symbol lékařství je skryt v olistěných větvičkách. Také symbol kalichu s hadem se dá koncipovat různými způsoby v souladu s technikou provedení. Námětem několika značek je lékařův

boj se smrtí vyjádřený symbolem lebky nebo dokonce kostlivcem.

Oborové zaměření lékařů, kteří si nechali zhotovit exlibris, je často vyjádřeno zobrazováním nástroje, který ve své činnosti používali. Mohla to být ruka měřící tep, skalpel, injekční stříkačka, obvazy na zafačované ruce.

Na lékařských knižních značkách nechybí ani humor, patrný zejména na znač-

Laszlo Nagy, X2+X3, 1983

kách zubního lékaře, které s nadsázkou vyjadřují úskalí jeho povolání.

Lékař by měl oplývat vzdělaností a moudrostí, jejichž symbolem je sova. Toto téma si oblíbil také dr. Příbyš. Je zřejmé, že i symbol sovy se dá zpracovat velmi kreativně.

Ve výběru nemůže chybět novoročenka věnovaná výročí vzniku Červeného kříže, které je spojeno s bitvou u Solferina a s laickou pomocí zraněným vojákům. Mezi přátele-sběratele dr. Příbyše patřil německý lékař Gernot Blum, neurolog a psychiatr, který svůj volný čas věnoval sběratelství a psaní publikací o exlibris. Jeho sbírka, kterou v roce 2013 věnoval městu Mönchengladbachu, měla asi 150 tisíc položek. Vlastnil exlibris i od českých autorů, např. L. Jiřincové, O. Kulhánka, V. Suchánka, L. Ruska, B. Krátkého, P. Melana, J. Hořánka, J. Mináře a dalších. Sběratelkou byla i Blumova manželka Brigitte. Dr. Blum vydal roku 1983 publikaci, která se vztahuje k našemu tématu *Exlibris für Ärzte vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart – Sammlung Dr. med. Gernot Blum*. Dr. Příbyš měl ve své sbírce řadu značek vytvořených pro dr. G. Bluma, především dva krásné lepty od J. Nommena a H. Pauwelse.

Z výběru ukázek je patrné, jak rozsáhlé možnosti poskytuje sběrateli i grafikům téma lékař a jeho povolání. Lze jen vyjádřit obdiv k trpělivosti a znalostem MUDr. R. Příbyše, CSc., který část své sbírky tomuto tématu věnoval.

Zdeněk Řehák, Jana Parýzková

SITUACE V TYKVÍCH JE NEJASNÁ...

O dobrodružství určování motivů na exlibris

„... chlebovník je opravdu chlebovník, ale to druhé je buď meloun, nebo možná nějaká tykev, situace v tykvích je nejasná...“, píše mi kolegyně a spoluautorka článku [1] o motivech ovoce a zeleniny na exlibris, který jsme začátkem roku 2021 sepsaly pro časopis *Výživa a potraviny*. Abych vás zasvětila: k ilustraci úvodní-

ku a článku jsem, mimo dalších, použila také návrh Václava Fialy na exlibris pro Marianu Fialovou [2] zobrazující zátiší s exotickým ovocem, jemuž vévodí, jak jsem určila, rozkrojený chlebovník. Druhým exlibris, které však vzbudilo u spoluautorky článku pochybnosti, bylo ex-

Alois Moravec, X3/col., 1933

libris Aloise Moravce pro Ante (S. Turek) zobrazující Turka sedícího na obrovském melounu [3] – tak jsem plod na poli podle listů identifikovala. Ale spoluautorka tvrdila, že se jedná o tykev nazývanou turek. A protože je tak trochu pedantský „štoura“ a zná ty správné lidi, nelenila a vznesla dotaz jak na chlebovník, tak na meloun či tykev k autoritám nejvyšším. Oslovila docenta Martina Koudelu [4] z České zemědělské univerzity v Praze, který potvrdil správné určení chlebovníku podle „*morfologie plodu, i na řezu a morfologie listu...*“. K druhému problematickému výpěstku vyjádřil kvalifikovaný odhad: ... *jde skutečně o meloun, tedy meloun vodní (nikoliv cukrový)*.

Soudím podle kresby na povrchu plodu, ale hlavně z morfologie listu. Úplně vyloučit, že to není některý druh dýně, ale také jednoznačně nemůžu (např. tykev muškátová má na plodech také kresbu, spíše ale mramorovanou než žíhanou, má ale jiné listy, dále existuje celá řada přechodných typů tykví, neboť se dýně mezi sebou velmi dobře kříží).“ Pan docent dále poukazuje na postavičku Turka, která skutečně může evokovat lidové označení pro tykve či melouny (tykev obecná = tykev turek), ale také naznačovat, že se jedná o

František Kobliha, X2, 1920

teplomilnou plodinu pěstovanou hojně v Turecku. Já mám v databázi plod veden jako meloun, nicméně v článku jsem se nechala zvíkat a plod zde označujeme spíše jako tykev. Rozhodněte se tedy sami, zda jde o meloun, nebo tykev.

A situace je nejasná například také v ptactvu. Dřevorytové exlibris F. Koblihy pro J. Auterského z roku 1920 zobrazuje orla přilétajícího ke skupině ptáků odpočívajících na skalním útesu. Jenže, co je to za ptáky? Soupis exlibris uvádí: *Orli na skále*. Sedí na skále skutečně orli? Nejsm si jistá, že se takto shlukují, spíše ne. Jestli jsou to ale například tučňáci,

Václav Fiala, kolorovaná perokresba

jak jejich siluety spíše napovídají, proč k nim letí orl? Zveřejnila jsem exlibris na facebookových stránkách Knižní kultura a vyzvala sledující, aby se vyjádřili, zda jsou na skále zobrazeni tučňáci, orli či jiní

ptáci. Ani zde se lidé neshodli a dilema se nerozřešilo, debata však přinesla zajímavé a nekonvenční nápady, například námět na pohádku *Jak se tučňáci ptali orla na cestu*. A teď mi, prosím, řekněte, co mám napsat do databáze? Co je skutečně na exlibris vyobrazeno?

Další „problematické“ exlibris je z dílny Václava Fialy – jedná se o návrh na exlibris s motivem velkoměsta vytvořený pro italského architekta a sběratele exlibris Gianna Manteru [5]. Z rodinných zdrojů víme, že Václav Fiala maloval téměř vždy podle reality, takže zobrazené město by mělo být skutečné, nějak spojené s majitelem exlibris G. Manterou. Jedná se tedy o zobrazení komplexu výškových budov v Miláně? Nu, posuďte sami.

Některá exlibris a jejich popisy v soupisech jsou naopak zavádějící, připomeňme např. zinkografické exlibris Ladislava Nováka pro K. J. Obrátla z roku 1920 s podobiznou Komenského, které bylo v soupise popsáno jen jako *Kantor učí žáka zeměpisu*. Nebýt kolegyně Mgr. H. Kovářové z Muzea Komenského v Přerově, která kantora identifikovala jako J. A. Komenského [6], svět by byl chudší o jednu jeho imaginární podobiznu.

Ještě komplikovanější situace může nastat při popisu námětů, kde se umělec nechal unést jen svou bujnou fantazií. Fantaskní objekty a rostlinné dekory na exlibris F. Koblíhy, věže a pyramidy z oblíčejů a postav u J. Hořánka, koláže výjevů na novoročenkách V. Kabáta, snové objekty na exlibris D. Puchnarové. Podobně bych mohla pokračovat dál, ale je jasné, že dešifrování námětů vyžaduje velkou představivost i na straně odborného pracovníka, široký, alespoň povšechný rozhled v nejrůznějších oborech, otevřenou mysl a pak také rozsáhlou síť odborníků

ochotně spolupracujících prostřednictvím internetu.

Musím ale uznat, že i když je určování motivů na exlibris práce nelehká, je zároveň také napínavá a rozšiřuje obzory. Nebýt exlibris, netušila bych například, co je to kůň v levádě nebo teodolit [7]. Na litografickém exlibris Petra Ptáčka pro Jana Martofa z roku 2004 jsem se dozvěděla, že existoval parní dělostřelecký tahač. S architekturou a uměním na ex-

Neznámý autor

libris jsem procestovala paměťihodnosti a galerie celého světa. Naučila jsem se také luštit azbuku, procvičila si biologii, botaniku, antickou i jinou mytologii, světce a jejich atributy, o historii, hudbě a literárních postavách ani nemluvě. Například jsem zvědavá, zda se mi podaří z motivů na exlibris složit celou Sixtin-

skou kapli, zatím mám čtyři výjevy: Libyjskou Sibylu a proroka Daniela na exlibris pro Miloše Kalábu, Sibylu na exlibris pro Petra Riedla a hlavu Adama na exlibris pro Roberta Heitze [8].
Určování exlibris zdar!

Martina Vyšehlíková
Knihovna Národního muzea.

[1] Vyšehlíková Martina, Konířová Marta: *Ovoce a zelenina nejen k jídlu*. Úvodník a článek v časopise *Výživa a potraviny*, číslo 3 a 4, ročník 76, 2021. ISSN 1211-846X

[2] Václav Fiala, návrh na exlibris pro Marianu Fialovou, kresba pastelkami a perem, 50. léta 20. století.

[3] Alois Moravec, kolorované linorytové exlibris pro S. Turka, 1933.

[4] doc. Ing. Martin Koudela, Ph.D., vedoucí Katedry zahradnictví Fakulty agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů České zemědělské univerzity v Praze.

[5] Návrh na exlibris pro Gianna Manteiru, Václav Fiala, kresba tuší a pastelkou, 50. léta 20. století.

[6] Uč se, synu, moudrým být! Školní motivy ve sbírce exlibris Knihovny Národního muzea, Knižní značka 2/2021, s. 52–55.

[6] Kůň v levádě – figura španělské dřezurní školy, exlibris M. Filse pro Ing. J. Soukupa, dřevoryt, 1977. Teodolit a dubový list na exlibris Petra Dillingera pro Ing. Jaroslava Dubového, dřevoryt, 1941.

[7] Libyjská Sibyla a Prorok Daniel – neznámý autor pro Miloše Kalábu, dřevoryt, nedatováno. Sibyla – neznámý autor pro Petra Riedla, zinkografie, nedatováno. Hlava Adama – ipse sibi Roberta Heitze, zinkografie, pravděpodobně 1932.

EXLIBRIS S PŘÍBĚHEM

Nedávno jsem na antikvárním trhu získala knížku od známého spisovatele detektivních příběhů Emila Vachka, kterou vydala roku 1931 Družstevní práce pod názvem *Dvanácti hlasy ano*. Třemi kresbami včetně obálky ji ilustroval Petr Dillinger. Obálka je vevázaná. Zajímavý artefakt se ale nachází na předeštlí, jedná se o dobře známé exlibris spisovatele K. J. Beneše, které pro něj vytvořila Toyen. Knižní značka je doplněna rukou psanou a velmi intimní dedikací: *Čiče věnuje K.* Porovnáme-li písmo dedikace s rukou psanou poznámkou

Toyen, P1, 30. léta 20. století

v závěru obchodního dopisu K. J. Beneše nakladateli jeho knihy *Ozářeni lidé* z roku 1929, je zřejmé, že písmo, zejména velké K, je totožné. Poznámka zní: *P. S. Kniha bude mít asi 7-8 tisk. archů*. Dopis je v nabídce jednoho z pardubických antikvariátů. Přípis na knižní značce je tedy bezpochyby Benešův.

Jméno obdarované nalezneme na další liché straně, pod signetem Družstevní práce je umístěno razítko *Ervína Brokešová, houslistka*. Tato dáma byla žákyní Otakara Ševčíka a v období první Československé republiky koncertovala jako

také román *Kouzelný dům* z roku 1939. Za okupace se manželé zapojili do odbojové činnosti Petičního výboru Věrní zůstaneme. K. J. Beneš byl koncem roku 1941 zatčen a odsouzen k sedmi letům žaláře. Vrátil se až v r.1945, poté co přežil pochod smrti. Zapojil se do kulturní činnosti, ale v důsledku známých politických událostí požádal r. 1950 o penzionování. Manželé pak dožili ve svém domě v Rožmitálu. Zanechali dědictví ve výši 1,66 mil. Kč, které odkázali Svazu československých spisovatelů ke zřízení a dotování Ceny K. J. Beneše pro podpo-

Toyen, obálka Benešova románu, 1946

sólistka v Čechách i okolní Evropě, později vyučovala hru na housle. E. Brokešová (1900–1987) se roku 1925 provdala za doktora filosofie a spisovatele Karla Josefa Beneše (1896–1969), který v letech 1934–1937 externě řídil vydavatelskou činnost Družstevní práce a Evropského literárního klubu. Benešův úspěšný román *Uloupený život* z roku 1935 byl v zahraničí zfilmován, za honorář si manželé postavili dům v Rožmitálu pod Třemšínem. Filmového zpracování se dočkal

Toyen, frontispis bibliofilie M. Bureš: Zemi krásnou, 1937

ru mladých autorů. Cena nebyla nikdy udělena a peníze se ztratily. Kromě exlibris spolupracovala Toyen s K. J. Benešem na úpravě některých jeho děl. Vytvořila obálky formou kresby nebo fotografické koláže pro knihy *Uloupený*

život (1935, 1947) a *Kouzelný dům* (1947, 1948), roku 1946 vyzdobila obálkou a čtyřmi ilustracemi Benešův příběh *Pohádka o zakleté písni*. Kresba na obálce je reminiscencí motivů exlibris. Obě kresby dívčího obličeje jsou zarámovány rozpadajícím se svitkem jakéhosi pergamenu, na knižní značce je obličej radostný, plný nadějí a je variací typu, který Toyen často kreslila ve 30. letech. Obličej na obálce knižky je poněkud zestárlý, vrásky svědčí o prožitém utrpení. Jako by obě kresby ilustrovaly dvě etapy života Erviny Benešové-Brokešové.

Na základě společných rysů exlibris a knižní obálky usoudili Vencl a Ladman, že Benešova knižní značka pochází pravděpodobně z roku 1946, a popřeli názor Glivického, který její vznik zařadil do let 1933–1937. Styl knižní značky však zcela odpovídá právě 30. letům. Typ obličeje se opakuje na jiných exlibris, ilustracích a příležitostných tiscích, jedná se např. o exlibris M. Legnerové, exlibris A. Beringera (před 1939), exlibris Lídy Kovaříkové (1939), nakladatelská exlibris pro Symposium U4, U6 (1934), ilustraci pro knihu E. Vávry *Nejsme vinni* (1935), o některé ilustrace Rollandova *Jana Kryštofa* (1935), jednu z ilustrací Máchova *Máje* (1936), ilustraci bibliofilie Bureš: *Zemi krásnou* (1937), pohlednici ze souboru *Zima* (1935), menu společného oběda pro účastníky VIII. schůze Moravských knihomilů (1936). Obličej na obálce *Pohádky o zakleté písni* z roku 1946 je jiného typu a odpovídá některým ilustracím ze 40. let. Benešovo exlibris je přizdobeno větvičkou s lístky s výraznými žilkami. Také tuto strukturu užívala Toyen ve 30. letech, např. ve frontispisu knihy *Čajové květy* (1934), ve frontispisu již uvedené knihy E. Vávry *Nejsme vinni* (1935), v jedné z ilustrací 4. dílu

Rollandova *Jana Kryštofa* (1936). Je proto možné souhlasit s míněním Glivického, že Benešova knižní značka pochází z období jeho působení v nakladatelství Družstevní práce v letech 1934–1937. Podporuje to i vlepení značky do zde citované knihy vydané roku 1931.

Jana Parýzková

Informační internetové zdroje:

Karel Josef Beneš. Wikipedie (cs.wikipedia.org).

Ervína Brokešová. Wikipedie (cs.wikipedia.org).

Průvodce Okolo Brd: Rožmitál pod Třemšínem: Benešovi. PROSTOR – architektura, interiér, design (www.prostor-ad.cz/).

Karel Josef Beneš podepsané dopis český spisovatel, 1929 (antikvariat-pce.cz).

Literatura:

VENCL, S. - LADMAN, P. *Toyen, příležitostná grafika. Sborník pro exlibris a drobnou grafiku*, Praha: SSPE, 2008, str. 33–42.

GLIVICKÝ, J. *Další knižní značka od Toyen*. *Zprávy SSPE 1977* (1-2), str. 21.

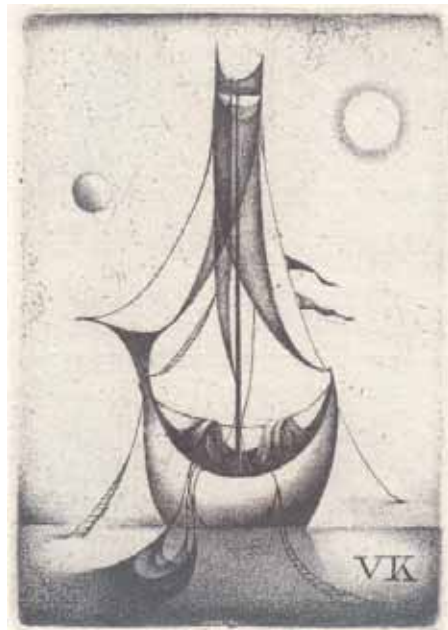
ZEMŘEL VÁCLAV KŘUPKA Z MOHELNICE, ČESTNÝ ČLEN SSPE

S velkým zpožděním jsme se dozvěděli o úmrtí čestného člena našeho spolku prof. Václava Křupky. Třebaže jsme se s ním na našich akcích již nesetkávali, známe ex-

Olga Čechová, C4, 1988

libris na jeho jméno od řady vynikajících českých i zahraničních grafiků. Nemalá byla jeho činnost v Klubu přátel výtvarného umění v Mohelnici jak po stránce organizační, tak vydavatelské. Pro náš spolek organizoval od roku 1963 pravidelné sběratelské schůzky s bohatým programem, v roce 1964 pak spolu s ostatními místními sběrateli exlibristický sjezd v rekreačním zařízení ve Svojanově u Mohelnice. V roce 1965 vyšel na základě jeho iniciativy prv-

Ludmila Jiřincová, C3, 1977

ní sborník Grafika s články o autorech a s grafickými přílohami; po třech letech vyšel v Mohelnici ještě druhý sborník. V roce 1966 se podílel na organizaci sjezdu v Olomouci, kde se současně konalo Euro-exlibris 66, u nás první mezinárodní soutěžní přehlídka tvorby exlibris.

Pobočka KPVU v Mohelnici byla jednou z neaktivnějších u nás. Uspořádala desítky výstav českých i slovenských výtvarníků,

např. A. Brunovského, K. Demela a grafiků ze „Sklenářovy školy“; ze zahraničí pak Poláka W. Jakubowského a Rusa A. Kalašnikova, slavná byla výstava Belgičana G. Gaudaena, jíž se zúčastnil nejen grafik, ale i belgický velvyslanec; Václav Křupka všechny výstavy zahajoval a psal texty do katalogů. Pobočka vydávala soubory grafik v edicích *Korály* a *Korálky*, v nichž propagovala regionální umělce: Annu Grmelovou, Ladislava Ruska a Dušana Janouška. Několik let Václav Křupka připravoval publikaci *Moderní české exlibris* (Det moderne czekiske Ex libris), která vyšla v roce 1978 ve Frederikshavnu v edici EXLIBRISTEN Klause Rödela a ve které je autorem předmluvy a textů, sám vybral ilustrace a původní přílohy. Kniha formátu A4 má 160 stran, 130 ilustrací v textu, 33 vlepených podepsaných příloh a 38 fotografií a medailonů umělců. Vyšlo 325 číslovaných výtisků (v našich knihovnách se zachovaly tři výtisky). Manželé Věra a Václav Křupkovi se přátelili a básníkem Jaroslavem Seifertem a v roce 1979 vydali bibliofilský tisk jeho sbírky básní *Královský letohrádek*. Na ručním papíře po padesáti číslovaných výtiscích vyšly čtyři verze: první se suchými jehlami Anny Grmelové, druhá s barevnými lepty Evy Haškové, třetí se suchými jehlami Vladimíra Komárka a čtvrtá s kombinovanými technikami Jana Součka, všechny s podpisem Jaroslava Seiferta.

Mgr. Václav KŘUPKA se narodil 25. 9. 1929 v Olbramicích u Olomouce. Po maturitě na Gymnáziu Jana Opletala v Litovli vystudoval český a německý jazyk a dějepis na Filozofické fakultě Palackého univerzity v Olomouci a pak působil jako profesor těchto předmětů na Obchodní akademii v Mohelnici.

Byl jedním z nejstarších členů SSPE jak věkem, tak délkou členství. Do spolku vstoupil r. 1963 a v r. 1985 se stal čestným členem.

Zemřel 28. února 2020 ve věku devadesáti let. Jeho syn Václav Křupka provozuje v Mohelnici ofsetovou tiskárnu.

Jan Langhammer

Výběr z literatury:

KŘUPKA, Václav. *Olomoučtí tvůrčové exlibris. Zprávy SSPE 3/1984, s. 4.*

LOUBAL, L. *Jubilant Václav Křupka. Zprávy SSPE 4/1989, s. 29.*

KŘUPKA, Václav. *Ani vašeň či posedlost, ale obdiv, láska a přátelství. Sborník pro exlibris a drobnou grafiku, SSPE, 2010.*

LANGHAMMER, J. *Mohelnický jubilant Václav Křupka. Knižní značka 3/2014, s. 86.*

KŘUPKA, V. *Jak je starý náš stoletý spolek? Knižní značka 3/2019, s. 81.*

Poslední dopis:

V Mohelnici 27. 2. 2018

Vážený pane inženýre, děkuji za vaše milé, důvěřivé řádky z loňského prosince a prosím omluvte mé trestuhodné, dlouhé mlčení. A také děkuji za důvěru, se kterou jste se na mě obrátil, že byste uvítal můj příspěvek do připravované publikace k výročí SSPE. A tu prosím, abyste přijal moji omluvu. Můj věk spolu se zdravotními i osobními problémy jsou takové povahy, že dávno pryč je doba, kdy jsem aktivně sbíral a rád i napsal. V duchu jsem však stále s mladšími a aktivními sběrateli, a proto se nevzdávám členství v SSPE, kterého si vážím, a děkuji za všechny pozornosti vůči mně, tedy i za udělení děkovného listu. Je mi líto, že se nemohu účastnit jakékoliv akce, jsem odkázán na invalidní vozík, prosím, přijměte moji omluvu za neúčast na slavnostním výročním shromáždění. Rád přikládám pár lístků do vaší sbírky v naději, že v ní najdou své místo nebo pro ně najdete jiné uplatnění.

S poděkováním za vaši dlouholetou obětavou a perfektní práci pro nás sběratele a přátelé Váš Václav Křupka.

POSLEDNÍ LIST

Dne 30. prosince 2021 nás opustila Alena Antonová, malířka a grafička, čestná členka SSPE. Moje poslední vyprávění v Knižní značce o grafičce Aleně Antonové, žákyni Emila Filly, obdivovatelce a věrné vyznavačce kubismu, bylo veselé. Chválil jsem její calvados, neobvyklý vchod oknem do ateliéru, který se pro

Alena Antonová, Chrudim 2008, foto J. Šulc

mě stal v posledních letech akrobatickým výkonem, chválil jsem Moodyho, neposedného psiho kamaráda, chválil jsem její grafiku realizovanou pro soubor mých oblíbených spisovatelů a netušil jsem, že moje příští povídání o umělkyni bude po jejím pohřbu (7. ledna 2022). V té obřadní síni krematoria jsem poslouchal vážné melodie, které k obřadu patří, slova Pavla Beneše, který laskavě vzpomínal na Alenku, a hlavou se mi hnaly vzpomínky na dobu minulou: jak jsem poprvé seděl v jejím ateliéru, obdivoval obrazy namalované svérázným ru-

kopisem, tak typickým pro jejich tvůrkyň. Očima jsem hladil oblé křivky nahých žen, za uchem šimral psíka, kterého žena držela v náručí, měl jsem chuť ochutnat broskve, hrušky či švestky z mísy na jiném obraze. Pak přišly na řadu grafické listy plné vtipných nápadů, kompozičně vyvážené, decentně barevně laděné. Ten obdiv jsem vždy znovu opakoval při dalších návštěvách a s radostí si odnášel vytištěné lístky, které pak putovaly jako novoroční gratulace přátelům. S potěšením jsem měnil *Krysaře*, který je zcela svérázný, nebo *Havrana*, když Alenka splnila moje náročné přání, aby reagovala na báseň E. A. Poea. Dodnes si velice cením deseti listů z cyklu *Cesta spásy*, v němž zachytila život Ježíše Krista od narození až po vzkříšení (edice Biblos, svazek 39, 1997). Obdivuji každé exlibris či novoročenku, jež s radostí měním s přáteli sběrateli, a že jich bylo! Jen se podívejte do publikace *Nebeský ateliér*, kterou k tisku připravil a vzorně upravil Karel Scherzer. Vzpomínám na spolupráci při realizaci monografie o Aleně Antonové a zatím už slova Pavla Beneše dozněla, smutná melodie drásá naše duše a já slyším Alenčin hlas z prosince, pár dní před jejím odchodem do toho nebeského ateliéru: „Kdy se tady objevíš, calvados je vychlazený, leží tu nová kniha o mé tvorbě a přijijeme si na zdraví!“

Ještě doznívá její hlas... Opona se tíše zatahuje a já vím, že si na Alenku vždycky vzpomenu, když se budu dívat na obrazy, které mám doma a dělají mi radost. Švestky, fuchsie ve váze, mísa plná broskví, dokonce i jedna půvabná krasavice. A ponaučení? Člověk nemá návštěvy nikdy odkládat!

Karel Žižkovský

OSOBNÍ VZPOMÍNKA NA ALENU ANTONOVOU

Nepolevovala ve své výtvarné činnosti do posledních dnů. V létě na chalupě ve Velenovech se věnovala malbě svých osobitých aktů a zátiší a v pražském ateliéru přicházela na řadu grafika, ať již v linorytu či v tisku z hloubky (suchá jehla a lept). Nedovedla si představit život bez výtvarné činnosti a také bez svého psa a koček. Vše ještě doplňovala pravidelným tělesným cvičením; duševní cvičení, jak sama říkala, pro ni byla výtvarná tvorba. Ochotně se podílela na přípravách svých vlastních, společných či kolektivních výstav jak v Česku, tak v zahraničí.

Alena Antonová, C4+M, 2008

Její dílo bude připomínat několik monografií shrnujících tvorbu exlibris a novoročenek. Sochařské dílo svého předčasně zemřelého manžela, akademického sochaře Petra Šturmy připomíná jeho uchovaný ateliér ve Velenovech a sochy v zahradě, které Alenka (ta útlá bytost) odlila s pomocníkem z barevné betonové směsi do zachovaných forem; na místo je musel přemístit autojeřáb. Financovala rovněž jeho monografii *Putování za sochou* (2017). Vždy jsem se při svých návštěvách na chalupě či v pražském ateli-

éru v duchu tázal, kde na to vše bere čas? Měla velmi vřelý vztah k našemu Spolku sběratelů a přátel exlibris, účastnila se většiny našich akcí (valné hromady, sjezdy, přehlídky v Chrudimi), vytvářela pro potřeby spolku grafické listy a především věnovala velkou péči tvorbě exlibris a novoročenek pro naše členy a říkala: „Není to drahé, protože to tisknu sama.“ Na prvním místě bylo u ní přátelství našich členů. Po právu se stala v roce 1996 čestnou členkou našeho spolku, a i poté často finančně přispívala na jeho činnost. Naposled jsem se setkal s Alenkou v listopadu loňského roku v jejím ateliéru v Praze, naposled jsem absolvoval tradiční příchod a odchod oknem do suterénní místnosti, naposled jsem

se přivítal s jejím (kolikátým již?) jezevčíkem a nedůvěřivými kočkami, naposled mě pohostila vydatnou hovězí polévkou a na závěr mi věnovala svoji publikaci *Nebeský ateliér. Exlibris a novoročenky*, kterou jsme společně prolístovali a vzpomínali na minulé leta. Je těžké si představit, že již není, že již nevyužiji její pozvání na chalupu o letošních prázdninách.

Alena Antonová několikrát přispěla svými vzpomínkami do našeho časopisu Knižní značka a naopak jí byl věnován velký počet článků od našich významných autorů jak v časopisu, tak ve Sborníku. Její dílo nebude zapomenuto.

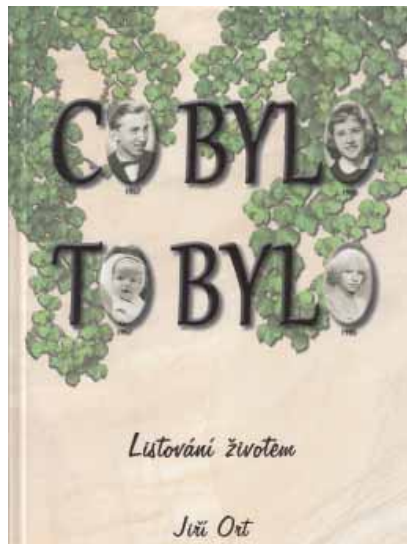
Čest její památce!

Jan Langhammer

PUBLIKACE

■ Jiří Ort. *Co bylo, to bylo – listování životem*

Autor, covid-19 a Muzeum města Ústí nad Labem jsou tři činitelé, kteří mají zásluhu na tom, že vznikla tato půvabná kniha vzpomínek našeho dlouholetého člena a autora mnoha článků v Knižní značce a ve Sborníku PhDr. Jiřího Orta. Kniha formátu A4 v pevné vazbě má 80 stran textu s množstvím ilustrací a 30 stran fotografických

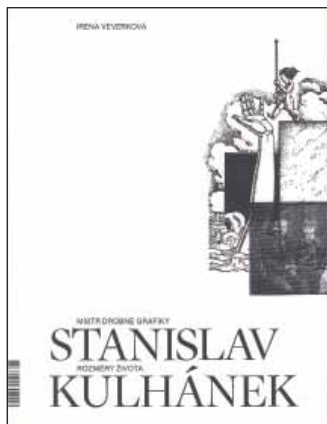

příloh. Je chronologicky členěna: začíná dětstvím a historií rodu Ortů, pokračuje středoškolským studiem, povinnou vojenskou službou a vysokoškolským studiem na Univerzitě Karlově v Praze; celé toto období vzdělávání a zrání je provázeno nesčetnými kulturními zážitky z divadla, z četby literatury, setkáními s kulturními osobnostmi a pedagogy. Následuje krátké, ale intenzivní období, kdy byl dr. Ort redaktorem Československého rozhlasu v Praze a kdy se oženil a narodila se dcera. Převážnou část profesního života prožil s rodinou v Ústí nad Labem. Ke konci knihy shrnuje své „unikátní zážitky“, a to jak z oblasti kultury, tak ze společenských a osobních událostí. Celkově lze říci, že se jedná o osobní kroniku s přesahem do společenského dění v Česko-

slovensku v druhé polovině 20. století. Knihu provázejí reprodukce kreseb a grafik C. Boudy, M. Houry, J. A. Švengsbíra a dalších autorem oblíbených českých umělců. Knihu vydalo Muzeum města Ústí nad Labem v nákladu 300 výtisků.

■ **Irena Veverková. *Mistr drobné grafiky Stanislav Kulhánek. Rozměry života***

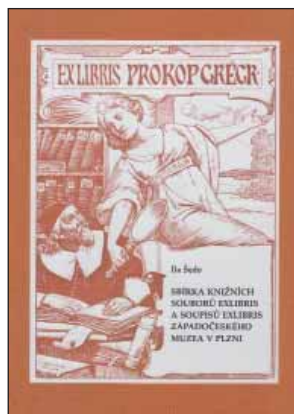
Díky mnohaletému úsilí autorky Ireny Veverkové a rozhodnutí nakladatelství Halda v Kladně vyšla tato pěkná a obsažná monografie znamenitého a mnohostranného umělce Stanislava Kulhána. Kniha má 136 stran s 12 fotografiemi a 106 reprodukcemi malířské a grafické tvorby; rozměry 21,5 × 16 cm. Velice pěknou grafickou úpravu provedla Zuzana Burgrová, tisk a vazbu Tiskárna Halbich v Brně. Knihu vydala Halda Publishing, s. r. o., v Kladně s podporou Statutárního města Kladna a Středočeského kraje. ISBN 978-80-908021-1-7. Obsah: Irena Veverková: Rozměry života Stanislava Kulhána. Jindřich Hotový: Můj dědeček Stanislav Kulhánek. Rozměr první. Osobní život. Rozměr druhý. Pedagogická práce. Rozměr třetí. Knižní grafika a ilustrace. Rozměr čtvrtý. Grafika. Rozměr pátý. Malířské dílo. Rozměr šestý. Užité umění. Epilog. Prameny a literatura. Osobnosti zmiňované v textu. Jmenný rejstřík. Jan Langhammer: Soupis exlibris Stanislava Kulhána 1912–1969. Jindřich Hotový: Soupis novoročenek Stanislava Kulhána. Jindřich Hotový: Sou-

pis volné grafiky Stanislava Kulhána. Poděkování autorky. Poděkování nakladatele. Podklady ke knize poskytli paní Irena Hotová, dcera S. Kulhána, pan Jindřich Hotový, vnuk S. Kulhána, a Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně.

■ **ŠEDO, Ila. *Sbírka knižních souborů exlibris a soupisů exlibris Západočeského muzea v Plzni.***

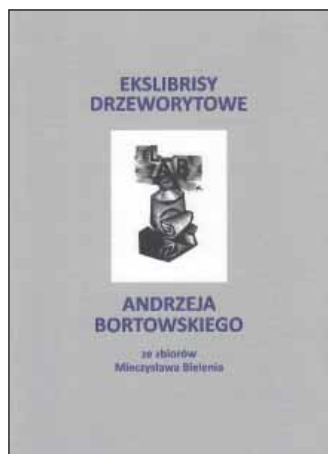
Fontes bibliothecarum Musei Plznensis. Volumen 7. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 2021, 132 s., 50 obrazových tabulí, převzatý ornament na předním a zadním předeštlí, desky s titulem a exlibris L. Nováka, knižní vazba, 25,5 × 18 cm. ISBN 978-80-7247-187-4. Tisk: Plzeň, Typos, tiskařské závody, s. r. o., náklad 300 výtisků. Obsah: Úvod. Metodické poznámky. Seznam citované a konzultované literatury. Soupis sbírky knižních souborů exlibris a soupisů exlibris (218 položek, 1902–2000). Rejstřík názvový. Rejstřík edic. Rejstřík vydavatelů a nakladatelů. Rejstřík tiskařů. Rejstřík jmenný. Rejstřík tvůrců. Rejstřík technik. Rejstřík majitelů. Rejstřík majitelů – institucí. Konkordance. Obrazové přílohy. Tiráž. Kniha vyzdvihuje ze zapomnění rozsáhlou publikační činnost našich předchůdců, historiků umění, tvůrců a sběratelů exlibris, jejichž výsledky v podobě tištěných do-

kumentů pečlivě schraňuje Západočeské muzeum v Plzni během celého období své existence. Knihu pozorně sepsanou panem PhDr. Ilou Šedo lze objednat na adrese muzea.

■ **Exlibrisy drzeworytowe Andrzeja Bortowskiego ze zbiorów Mieczysława Bielenia.**

Katalog sto sedmdesáté sedmé výstavy ve Varšavské galerii exlibris. Varšava: Varšavská galerie exlibris, 2021, 32 stran, 1 fotografie autora, 15 reprodukcí exlibris, obálka s titulem a reprodukcí exlibris, brožováno, 21 × 15 cm, náklad 150 výtisků. Úvodní text o autorovi napsal M. Bieleni. Katalog obsahuje soupis dřevorytových exlibris A.

Bortowského z let 1960–2021, celkem 159 položek. A. Bortowski se narodil 17. 6. 1938 v Kościerzynu. V době vypuknutí 2. světové války v roce 1939 byl s matkou ve Lvově, odkud byli deportováni na Sibiř do provincie Irkutsk. Jeho otec byl v prvních dnech války zajat a zastřelen. Matce se podařilo připojit se k rodinám vojáků polské Andersovy armády a s nimi byli evakuováni do Iránu a pak do uprchlického tábora v Tanga (nyní Tasmánie). Do Polska se vrátili v roce 1948. Po absolvování Státní střední výtvarné školy v Bydhošti začal mladý Andrzej studovat na Fakultě výtvarných umění Univerzity Mikuláše Koperníka v Toruni pod vedením Tymona Niesiołowského, Jerzyho Hoppena, Wojciecha Jakubowského a Ryszarda Krzywky. Již během studia se přiklonil ke grafice –

dřevorytu a mědirytu. Po absolvování v roce 1962 zůstal jako vyučující na univerzitě na katedře grafiky, vedené J. Hoppenem. Již během studia se začal zajímat rovněž o tvorbu exlibris. Mezi lety 1960–1973 zhotovil v mědirytu 83 exlibris. Současně tvořil exlibris v dřevorytu; mezi lety 1960–1979 vytvořil 103 dřevorytových knižních značek. Ze zdravotních důvodů pak opustil grafickou tvorbu a věnoval se malbě. K tvorbě exlibris se vrátil po čtyřiařicetileté pauze. Za svá exlibris obdržel řadu ocenění, vystavoval v Polsku a v mnoha evropských státech (u nás v Brně, Karviné a Olomouci), v zámoří v Torontu v Kanadě. A. Bortowski je mistrem dřevorytu na té nejvyšší úrovni. Českými majiteli jeho exlibris jsou: Ladislav Opatrný (z r. 1969) a Jan Karásek (z r. 1970).

■ **Wojciech Jakubowski. Ilustrowany spis ekslibrisów i bibliografia. 1999–2021.**

Błonie: Wydawnictwo Ereni, 2021, 144 stran, 1 fotografie, 25 obrázků exlibris, obálka s titulem a 2 obrázky exlibris, na předeštlí vlepeno exlibris od Z. Kubeczky, brožováno, 21 × 15 cm. ISBN 978-83-950771-7-3. Tisk: InDruk Pruszków, 100 číslovaných výtisků. Autorem soupisu je Mieczysław Bieleni ve spolupráci s Romanem Nowoczewským. Soupis exlibris navazuje na předchozí z roku 1999 se soupisem exlibris z let 1953–1998 se 779 položkami; obsahuje položky 780 až 1129, tj. dalších 350 položek. Soupis je doplněn seznamem majitelů exlibris a výběrem z bibliografie W. Jakubowského z let 1999 až 2021 s počtem 227 položek. Mezi majiteli exlibris jsou:

dr. Vratislav Janda a Václav Křupka. Publikace vyšla v roce stého výročí vzniku spolku polských bibliofilů ve Varšavě. Mięczysław Bielen, člen SSPE, odvedl vynikající práci při realizaci tohoto soupisu exlibris věhlasného mědirytce W. Jakubowského. Na vydání publikace přispěli četní přátelé W. Jakubowského, včetně členů SSPE Z. Kubiczky a M. Bieleně. Lgh

ČASOPISY

■ EXLIBRIS ABOENSIS, Nro 116, 4/2021, Finsko

Myšlenky redaktora: základ pro kolektivní aktivity. Kongresová výzva FISAE do San Franciska. Podzimní setkání. Knižní veletrh v Turku. Helsinský knižní veletrh. Návštěva u umělce: Amy Leung. Je příjemné studovat exlibris... Ruská umělkyně Kristina Elo (*1963) žijící ve Finsku v Loviise. Seznam finských obchodníků s exlibris. Tvůrci exlibris z Petrohradu, část 9: Igor Baranov (Игорь Баранов, *1983), Viktor Kobsev (Виктор Кобзев, *1957), Nikolaj Kofanov (Николай Кофанов, *1943). Exlibris osobností: Martti Larni (1909–1993), finský spisovatel a novinář. Exlibris z časopisu Nuori Voima 5/1933. Téma exlibris: víno. Představení polských exlibris. Dětská exlibris vyrobená technikou linorytu.

■ GRAFIEKWERELD, No. 4., 2021, Nizozemsko

Jubilejní ročník Exlibriswereld se chýlí ke konci a s téměř dvojnásobně tlustým zimním číslem Grafiekwereld dostává důstojný závěr. Stránky jsou tentokrát téměř zcela zaplněny ilustracemi exlibris a příležitostných grafik, za každý ze 75 roků existence spolku jedna. Evert Veldhuizen po přípravné práci Jana van Koolwijka udělal dobrý výběr a poskytl několik předběžných úvah. Na konci čísla je rejstřík článků z ročníků 2018 až 2021 a také seznam reprodukováných grafik ze stejného období. V obrovském množství autorů grafik jsou uvedeni tito čeští autoři: H. Čápová (2), E. Hašková (5), J. Hodek (8), R. Kaiserová (1), E. Kotrba (1), V. Suchánek (10), K. Vik (6).

■ GRAPHIA, Tijdschrift voor ex-libriskunst. Nummer 2021/4, Belgie

Ruský grafik Jurij Nozdrin už desítky let každoročně vyrábí PF, která koncem prosince rozesílá kolegům a sběratelům. Přispívá tak k udržení (fyzického) novoročního přání, grafického žánru, který jako by v našem digitálním časovém segmentu ztratil na oblibě. A co platí o Nozdrinových exlibris, platí i o jeho PF: jsou nápaditá, pestrá, vtipná, barevná, stylová a technicky bezchybná. Úchvatné exlibris od Armanda Relse: majitelem vyobrazené knižní značky je Jos Goudswaard, narozený roku 1870 v nizozemském Baarnu; zemřel tam roku 1959. Tento holandský filolog, folklorista, bibliofil a genealog byl sběratelem knih v letech 1894 až 1914; ve vlastní režii rozprodával drahé umělecké knihy po celé vlámské zemi. Ex libris a drobná grafika. Jekatěrinburské trienále 2021: v roce 1991 dostalo město Sverdlovsk zpět svůj dřívější název Jekatěrinburg. Město na předělu Evropy a Asie je správním hlavním městem Uralu a s jedním a půl milionem obyvatel je čtvrtým největším v Rusku. Jeho historie je poznamenána strašlivou vraždou rodiny cara Mikuláše II. v roce 1918. Právě do Jekatěrinburgu byly během druhé světové války přeneseny do bezpečí poklady Ermitáže – a letos

se zde otevírá pobočka tohoto velkého petrohradského muzea. Přestože je město známé světoznámými festivaly mezzotinty, pořádanými v Muzeu moderního umění, je to poprvé, kdy se v Jekatěrinburgu konalo grafické triennale, a to s tématem Památky světové kultury. Bylo přihlášeno 240 příspěvků z 25 zemí. Peter Bosteels (*1963), koordinátor grafického oddělení antverpské Akademie výtvarných umění, vytvořil v osmdesátých letech řadu dřevorytových exlibris, např. pro Marii-Rose Theunis. Dřevorytu se věnuje i v současnosti. Jan Vaes (Belgie) hovoří o sběratelství exlibris. Torill Elisabeth Larsenová (*1946, Norsko) se věnuje tvorbě exlibris a získala za ně několik mezinárodních ocenění. V její tvorbě, kterou tvoří převážně linoryty, hraje důležitou roli severská mytologie. Kruhová exlibris v mezzotintě běloruské grafičky Mariny Marozové (*1984) vzbudila pozornost již před několika lety. Zvolila mezzotintu, a to jak pro svou volnou grafiku, tak pro svou exlibrisovou tvorbu; má obzvláště ráda hluboké tmavé tóny. V deseti aktuálních exlibris, která byla objeveny při různých výměnných chvílích, jsou exlibris **J. Brázdy**, **Z. Krejčové** a **V. Suchánka**. Romain van Hautekerke podává vysvětlení ke scéně na exlibris pro Aloise Vertongena od Paola Rovegny (Itálie). České publikace o tvorbě exlibris: obrazové soupisy exlibris **Martina Manojlína a Karla Demela**, opravdové skvosty o formátu 16 × 18 cm.

■ KISGRAFIKA, 2022/1, Maďarsko

Významné ilustrace je název článku Marie Padné Szabóové; článek je redakčně upravenou zahajovací řečí k výstavě ilustrovaných knih a k nim patřících exlibris nebo velkých grafik maďarských grafiků, kteří jsou nějakým způsobem spojeni s městem Ajkou. Výstava byla otevřena 8. října 2021 v Knihovně a kulturním centru Lászlóa Nagye v Ajce.

Eszter Marosi nás v článku *Působení Kaťy Lukátseové v reklamním světě 20. a 30. let* seznamuje s užitou grafikou této maďarské grafičky, představenou na současné výstavě. Dalším dílem pokračuje seriál dr. Kornélie Vasné Tóthové v seriálu Knížní značky významných sběratelů ve Státní Széchényiho knihovně, a to osobností spisovatele, historika kulturních dějin, novináře a redaktora Istvána Békése (1900–1982). Dr. Kornélie Vasné Tóthová uvádí pátý díl soupisu malých grafik významného maďarského grafika Károlye Várkonyiho (1913–2001) z let 1976–1979; seznam sestavil Zsolt Várkonyi. <http://www.kisgrafika.hu/ujsag/kisgrafika-2022-1.pdf>

■ L'EX-LIBRIS français, N° 283, 2021

Položkami 102 až 201 pokračuje obrazový soupis exlibris francouzských zámeckých knihoven doplněný stručnou historií zámků a rodů, který sestavili J. Laget a J-F. Chassaing. Jean Garneret (1907–2002), kněz, spisovatel a kreslíř, vytvořil celkem 35 exlibris v dřevorytu. Vojtěch Sarse popisuje soubor exlibris Karla Demela *Zpěvy Maldorovy III*, který vyšel v Moravské Třebové v roce 2021; jsou reprodukována čtyři exlibris. Nekrolog: Jean Bertold Orsini (1935–2021). Na s. 185 je reprodukován grafický list P. Hlavatého *Hommage à Ligier Richier* (asi 1500–1567, francouzský sochař).

■ Mitteilungen. Deutsche Exlibris-Gesellschaft 2/2021

Pozvánka na 73. sjezd DEG v Gelsenkirchenu 5.–8. 5. 2022. V roce 2021 obdržela 20.

medaili Walter von Zur Westen Ulrika Ladnarová. Exlibris s náměty očkování, ve které lidé vkládají naději. Walter von Zur Westen (životopis). Exlibris a Třigrošová opera B. Brechta. Exlibris vypráví: Selma Löhnberg. Exlibris s vídeňskými náměty. Hádanka teologického exlibris. Christian Morgenstern – mistr komické lyriky: vlastní (E. Orlik) a související exlibris (jedno od J. Wenera). Jak jsme se stali sběrateli exlibris: Anne a Hartmut Polenzovi. Grzegorz Izdebski (*1991), polský grafik. Serigrafie, technika pro tvorbu exlibris (Wojciech Kowalczyk). DEG-Jahrbuch 2021. Z českých autorů jsou reprodukována exlibris od T. Hřivnáče, J. Mináře a V. Suchánka. Příloha: Exlibris měsíce v roce 2021; zobrazení exlibris s popisem a textem o autorovi (z našich členů V. Suchánka a J. Werner).

■ **Mitteilungen. Österreichische Exlibris-Gesellschaft 3/2021**

Heinrich Roland Scheffer – laudatto k 80. narozeninám. Zednářská exlibris a zednářské objekty (reprodukováno exlibris pro J. Kutvirta od A. Doležala). Nejstarší lékařské a zednářské exlibris v Maďarsku. Dokumentační centrum Franze Traunfellnera (1913–1986), rakouského malíře a grafika, je opět otevřeno. Švýcarské tvůrkyně exlibris. Nekrolog K. Beneše. Österreichisches Jahrbuch für Exlibris- und Gebrauchsgrafik, Bd 71.

■ **Nordisk Exlibris Tidsskrift 2021/3–4** (Severský exlibristický časopis)

Němec Christian Krätz (*1943) sbírá knihy, výtvarné umění a exlibris (která rovněž sám tvoří); zobrazeno 13 exlibris, často s katolickými náměty. Wolfgang Fiedler popisuje, jak se stal sběratelem exlibris; vlastní sbírku asi 10 tis. kusů; zobrazeno 19 exlibris.

■ **SELC-EXPRESS, Nr. 119 / Dezember 2021, Švýcarsko**

Pozvánka do Winterthuru (2. 7. 2022). Zajímavý nález na bleším trhu (neznámé exlibris). Můj objev – můj minerál; sbírání exlibris s náměty z mineralogie. Publikace SELC: Švýcarské tvůrkyně exlibris I: Brigitte Fuchs, Warja Lavater, Henriette Grimm, Maria La Roche. Stařec a moře; exlibris na téma novely E. Hemingwaye a v dřevorytech Heinze Kellera. Delikátní téma dneška: zobrazování osob s tmavou pletí na exlibris. Památce Karla Beneše (1932–2021).
Jan Langhammer, Bartolomej Rudas (Kisgrafika)

Z DOPISŮ

Stanislav Kulhánka,
C3, 1924

Vážený pane inženýre,
v Soupisu novoročenek Stanislava Kulhánka chybí novoročenka S. K. k roku 1925. Při tvorbě soupisu jsem po ní marně pátral v tisících novoročenek nebo v deskách, ale byl jsem přesvědčen, že existuje. V současné době se pokouším sepsat soupis volné grafické tvorby S. Kulhánka, a tak opět prohlížím velké množství krásných listů a mezi nimi jsem narazil na malý lístek, zabalený v celofánu. Po rozlepení jsem zjistil, že to jsou 2 lístky a na líci druhého byl rukou S. Kulhánka nápis „novoročenka 1925“. Jedná se o C7 v barvě černé a hnědé se zobrazením děvčátka s panenkou v oválném rámu bez jakéhokoliv textu, rozměr 102:72.

S pozdravem Jindřich Hotový

VÝSTAVY

- **Galerie HOLLAR**, Smetanovo nábřeží 6, 110 00 Praha 1
31. 3. – 24. 4. 2022 Krajina – Nekonečno
- 28. 4. – 22. 5. 2022 Ondřej Michálek – Nové zahrady
- 26. 5. – 26. 6. 2022 Empreintre – Lucemburská grafika
- 30. 6. – 31. 7. 2022 Naděžda Synecká
- **Galerie U Kellerů**, náměstí Kašpara Šternberka 68, 338 28 Radnice
21. 3. – 1. 5. 2022 Ladislav Rusek, exlibris, novoročenky
- 2. 5. – 12. 6. 2022 Karla Ryvolová, exlibris, novoročenky
- 13. 6. – 24. 7. 2022 Zdenek Seydl, exlibris, novoročenky

SETKÁNÍ

- **Belgická** exlibristická společnost uspořádá letošní setkání 29. dubna až 1. května 2022 v Mezinárodním exlibristickém centru v Sint-Niklaas.
- **Německá** exlibristická společnost uspořádá letošní 73. setkání 5. až 8. května 2022 v Gelsenkirchenu v Plaza hotelu.
- **Švýcarský** exlibristický klub uspořádá letošní setkání 2. července 2022 ve Winterthuru v kulturním centru Stará kasárna.

Pozvánka na Májový spolkový večer

Datum konání: **6. 5. 2022** (pátek) od 16 hodin.

Místo konání: konferenční sál hotelu Absolutum Praha, Jablonského 639/4, 170 00 Praha 7.

Program: letošní rok vyhlásil výbor SSPE Rokem Ludmily Jiřincové a Karla Beneše. O nich pohovoří (s promítáním jejich děl) PhDr. Jiří Ort a RNDr. Karel Žižkovský. Připomenut bude loni zesnulý akademický malíř a grafik Vladimíra Suchánek. Uskuteční se beseda s grafikem Petrem Minkou.

Hudební doprovod akce: Mistr Alexander Shonert, ruský houslista a pedagog žijící v Praze.
Za výbor SSPE: Mgr. Alois Sassmann

Pozvánka do Moravské Třebové

Vážení přátelé, zveme vás na setkání sběratelů do Moravské Třebové a omlouváme se, že ještě nemáme oficiální pozvánku, protože není upřesněn termín vernisáže a výstavy akademického malíře **Karla Demela**, která má být součástí setkání. Co už ale víme je termín setkání – uskuteční se v sobotu **21. května 2022** v prostorách Městského muzea v Moravské Třebové od 9 hodin. Srdečně vás zveme a určitě pošleme a na stránky SSPE vyvěsíme úplnou pozvánku s termínem výstavy a vernisáže.

Těšíme se na společné setkání.

Za moravskotřebovské sběratele Ing. Marie Moravcová

STATISTICKÉ ÚDAJE O ČLENECH SSPE

K 1. 1. 2022 měl spolek 359 individuálních členů (333 z Česka, 4 ze Slovenska a 22 z ostatních zemí). Počet členů se snížil o šest osob. Spolek měl k 1. 1. 2022 tři čestné členy a jednoho čestného předsedu. Členy spolku bylo 72 výtvarníků.

Průměrný dovršený věk členů v roce 2021 byl 66,7 let. Věkové složení členů pro rok 2021 podle evidence k 1. 1. 2022: 19–30 let 4, 31–40 let 22, 41–50 let 24, 51–60 let 58, 61–70 let 95, 71–80 let 94, 81–90 let 57 a 91–103 let 7.

V průběhu roku bylo na základě vlastní žádosti zrušeno členství 6 členům.

V průběhu roku 2021 zemřelo 13 členů: Jiří HLINOVSKÝ z Houdkovic, akademický malíř Vladimír SUCHÁNEK z Prahy (čestný člen), Josef DOLÍVKA z Kostelce na Hané (čestný člen), Jiří VINKLER z Moravské Třebové, Ing. Jiří SOUKUP z Hradce Králové (čestný člen), Ing. Zdeněk JANEBA z Pardubic, JUDr. Ladislav LAMAČ z Olomouce, Ing. Jan SCHNEEWEIS z Prahy, akademický malíř Vladimír VESELÝ z Prahy, malíř a grafik Josef JÍCHA z Plzně, svobodný umělec Anatolij KLJUČINSKIJ z Dobříše, akademický malíř Karel BENEŠ z Prahy (čestný člen) a akademická malířka Alena ANTONOVÁ z Prahy (čestná členka). Zjištěno dodatečně: v roce 2020 zemřel prof. Václav KŘUPKA z Mohelnice (čestný člen).

V průběhu roku 2021 vstoupilo do spolku 11 nových členů. K 1. 1. 2022 vstoupil do spolku jeden nový člen a jednomu bylo obnoveno členství.

Rozdělení individuálních členů podle měst (4 a více členů) k 1. 1. 2022: Blansko 4, Brno 9, Hradec Králové 9, Karlovy Vary 5, Kladno 6, Milevsko 4, Moravská Třebová 7, Olomouc 5, Ostrava 4, Pardubice 8, Plzeň 7, Praha 107, Prostějov 5, Přerov 4, Trutnov 4, Týn nad Vltavou 6 a Uherský Brod 4.

Českých kolektivních členů je 20 (17 dalším posíláme povinné výtisky) a z ciziny 11 (1 platící a 10 za reciproční výměnu časopisů).

Výbor SSPE

V PRŮBĚHU ROKU 2021 PŘÍSPĚLI NA TISKOVÝ FOND:

Jaroslav Barták, Ing. Pavel Cimala, Zdenka Čenská, Vladimír Fleyberk, JUDr. Norbert Hillerbrandt, MUDr. Stanislav Kalabus, RNDr. Olga Kalabusová, PhD. Evženie Klanicová, JUDr. Martin Korbař, JUDr. Tomáš Kotouč, Karel Kut, Jaroslav Lafata, JUDr. Ladislav Lamač, akademická malířka Michaela Lesařová-Roubíčková, Ing. Zdeněk Mareš, Bohumil Nečas, MUDr. Jaroslav Novák, Ph.D., Ing. Jana Parýzková, CSc., Vladimír Pospíšil, Ing. Bartolomej Rudas, Marie Rumlarová, František Rybář, Štěpánka Říhová, Ing. Dušan Sazovský, Bohumila Sedláčková, Mgr. Alois Seemann, Ing. Antonín Sprinz, Ing. Ivo Valenta, doc. Ing. Vladimír Vaníček, CSc., Evženie Vodová, Ing. Ladislav Žák. Celková částka činila 19.150 Kč. Všem dárcům patří naše velké poděkování.

Výbor SSP

ZPRÁVY Z VÝBORU SSPE

■ **Výborová schůze 14. 12. 2021** se konala formou videokonference za účasti předsedy a všech čtyř členů výboru. Knihovně Národního muzea jsme darovali 389 kusů

exlibris z mezinárodní soutěže konané u příležitosti 37. kongresu FISAE v Praze. Bude zřízena datová schránka SSPE, kam budou mít přístup členové výboru. Do výběru členských příspěvků za rok 2021 chybí přibližně 10.000 Kč. Vydávání monografií autorů exlibris v Nové tiskárně Pelhřimov se pro malý zájem neuskuteční. Bude obnoveno občasné vkládání grafických listů do Knižní značky. Výbor schválil finanční příspěvek SSPE na královéhradeckou Žeň za rok 2021.

■ **Výborová schůze 18. 1. 2022** se konala formou videokonference za účasti předsedy, všech čtyř členů výboru a hosta Ing. L. Žáka. Výbor schválil předběžný návrh obsahu Sborníku 2022 předložený Ing. Žákem. Jako oponenti Sborníku byli jmenováni: M. Petřík, Mgr. A. Sassmann a Mgr. L. Kříž. Valná hromada SSPE se bude konat 26. 3. 2022 v Domě dětí a mládeže, Karlínské náměstí 316/7, Praha. Byl schválen předběžný rozpočet sjezdu SSPE v Brně s katalogem výstavy exlibris v Rajhradě. Mgr. J. Pich projedná s Mgr. L. Křížem a P. Váverkou finanční podporu SSPE pro jejich vydavatelskou činnost (obrazové soupisy exlibris).

■ **Výborová schůze 10. 2. 2022** se konala formou videokonference za účasti předsedy, tří členů výboru a hostů Ing. M. Bayerové a Ing. L. Žáka. Výbor na valné hromadě navrhne udělení čestného členství v SSPE akademické malířce Daniele Benešové, Jiřímu Hlinovskému (in memoriam), Karlu Urbanovi a RNDr. Karlu Žižkovskému. Plán činnosti a rozpočet na rok 2022 není dosud zpracován. Výbor souhlasí s vydáním publikace Emil Pavelka: *Mr. Ph. Mojmír Helcelet* do výše nákladů 7.000 Kč u příležitosti brněnského sjezdu SSPE. Ing. L. Žák předloží výboru návrh na digitální verzi Slovníku tvůrců exlibris jako náhradu za tištěné listy. Výbor SSPE převezme vydávání obrazových soupisů tvůrců exlibris od Mgr. L. Kříže a P. Váverky. Předseda SSPE pan M. Petřík jedná s PNP v Praze o převzetí konání trienále českého exlibris. SSPE zakládá spolkovou sbírku exlibris, o kterou bude v archivu pečovat paní M. Novotná.

Výbor SSPE

ZMĚNY ČLENSTVÍ

■ **NOVÍ ČLENOVÉ:** 10783 akademická malířka Daniela BENEŠOVÁ, Nad Kesnerkou 3075/20, 150 00 Praha, 10782 Antonín KRAJÍČEK, Sídliště Osvobození 645/29, 682 01 Vyškov; 10784 MUDr. Luděk RUBÁŠ, Nad Bahnívkou 231, 251 01 Říčany.

■ **OBNOVENÉ ČLENSTVÍ:** 10329 Vlastimil SOBOTA, Klatovská 926, 148 00 Praha.

■ **UKONČENÍ ČLENSTVÍ NA VLASTNÍ ŽÁDOST:** 10459 Ing. Ladislav JERÁBEK z Prahy, 10189 Alena MALKUSOVÁ z Vodňan, 10597 Vlasta MATOUŠOVÁ z Turnova, 10525 Rostislav PRÁŠEK z Ostravy.

■ **UKONČENÍ ČLENSTVÍ PRO NEPLACENÍ ČLENSKÝCH PŘÍSPĚVKŮ:** 30065 Christine BELL z Austrálie, 30031 M.F.A. Henri KLEIN z USA, 10650 Ing. Zdeněk MAREŠ z Prahy, 10769 Oldřich KNOTEK z Tábora.

■ **ZEMŘELI:** akademická malířka Alena ANTONOVÁ, čestná členka SSPE, (†30. 12. 2021), Václav KŘUPKA z Mohelnice, čestný člen SSPE, (†28. 2. 2020).

Výbor SSPE

Identifikační číslo ve spolkovém rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl L, vložka 237: 004 43 522, zapsáno 1. ledna 2014.

Poštovní adresa:

Spolek sběratelů a přátel exlibris, Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha.

Webové stránky: www.sspe.cz.

Číslo účtu/Konto:

2501272505/2010 v CZK, Fio banka, a.s., se sídlem V Celnici 1028/10, 110 00 Praha 1.

Číslo účtu/Konto:

2001272509/2010 v EUR, IBAN: CZ3020100000002001272509, BIC: FIOBCZPPXXX, Fio banka, a.s., se sídlem V Celnici 1028/10, 110 00 Praha 1.

Předseda: **Miroslav Petřík**, Tyršova 26, 375 01 Týn nad Vltavou.

E-mail: petrikjudo@seznam.cz. Mobil: 602 154 055.

Hospodářka a členská evidence: **Mgr. Jarmila Špačková**, Čajkovského 914/54, 500 09 Hradec Králové. E-mail: pausinka@gmail.com. Mobil: 606 610 698.

Redaktor Knižní značky: **Ing. Jan Langhammer, CSc.**,

Ke Kukačce 797/19, 312 00 Plzeň. E-mail: langhammer.jan@quick.cz.

Telefon: 377 265 076.

Redaktor Sborníku pro exlibris a drobnou grafiku: **Ing. Ladislav Žák**,

Hrdličkova 2189/12, 148 00 Praha. E-mail: zaking@volny.cz. Mobil: 602 211 704.

Archivářka: **Marta Novotná**, Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha.

E-mail: marta.no@seznam.cz. Mobil: 724 781 294.

Seznam příloh:

Obsah Knižní značky 2021. Pozvánka a přihláška na sjezd SSPE v Brně.

Katalogové listy: Eduard Milka, Jindřich Svoboda.

KNIŽNÍ ZNAČKA číslo 1/2022

Redaktor: Ing. Jan Langhammer, CSc.,

Ke Kukačce 797/19, 312 00 Plzeň, e-mail: langhammer.jan@quick.cz.

Redakční kruh: Bedřich Kocman, PhDr. Jiří Ort, Mgr. Alois Sassmann, Ing. Ladislav Žák a RNDr. Karel Žižkovský.

Jazyková korektura: Mgr. René Keller a Mgr. David Polčák.

Počítačová sazba článků a výběr obrázků: Ing. Jan Langhammer, CSc.

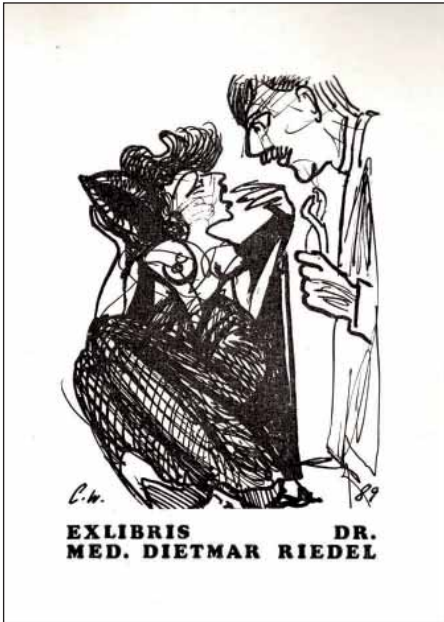
Grafická úprava a tisk: SOS print, s. r. o., Švihovská 10, 301 00 Plzeň.

Náklad 500 výtisků.

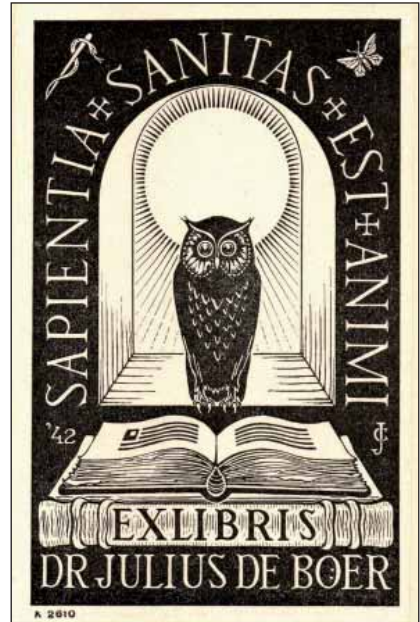
Vydává: Spolek sběratelů a přátel exlibris, Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha, pro své členy čtyřikrát ročně. ISSN 1211-3840. MK ČR E 11475.

Rozesílá: ADISERVIS Praha.

Toto číslo vyšlo 31. 3. 2022. Redakční uzávěrka příštího vydání je 31. 5. 2022.

Claus Weidensdorfer, P7, 1989

J. Cochins, X2, 1942

Rudolf Warnecke, X1, 1983

Hubert Rockenberger, P7+X3, 1983

Jaroslav Dajč, PF 2022 Jan Langhammer, C4/col, 2021

Jaroslav Dajč, PF 2022 Norbert Hillerbrandt, C4/col, 2021

Časopis Knižní značka vydává pro své členy od roku 1937 Spolek sběratelů a přátel exlibris založený v roce 1918 se sídlem v Praze.

Název časopisu a logo spolku:
akademický malíř Miroslav Houra.

*Na titulní straně: Alena Antonová,
Poslední večere, C4+M, 1997.*